

Wiesław Śmigiel
Arcybiskup Metropolita
Szczecińsko-Kamieński

71-459 Szczecin, dnia 15 maja 2026 r.
ul. Papieża Pawła VI nr 4, tel. +48/91-45-42-292
e-mail: szczecin@kuria.pl

Znak: CSzN-1/2026

INSTRUKCJA DOTYCZĄCA SZAFARZY NADZWYCZAJNYCH KOMUNII ŚWIĘTEJ W ARCHIDIECEZJI SZCZECIŃSKO-KAMIEŃSKIEJ

WPROWADZENIE

1. Na mocy sakramentu chrztu wszyscy wierni uczestniczą w kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Chrystusa, który nadal żyje i działa mocą Ducha Świętego w Kościele. Dlatego też nowy Kodeks prawa kanonicznego, osadzony w soborowej eklezjologii, widzi nieodzowne miejsce świeckich w potrójnej posłudze Kościoła: w nauczaniu, uświęcaniu i pasterzowaniu. Posługę uświęcenia wypełnia Kościół przez słowo Boże i sakramenty, a przede wszystkim przez Eucharystię. W posłudze uświęcenia, która dokonuje się w liturgii, wierni mają prawo i obowiązek czynnego uczestnictwa (KL 14). Dotyczy to zwłaszcza sprawowania Eucharystii (KPK, kan. 224-231).
2. Oprócz pełnionych już w parafiach posług lektora, kantora, organisty, scholii i ministrantów, „tam, gdzie jest to dla Kościoła konieczne, z braku szafarzy, także świeccy – chociażby nie byli lektorami lub akolitami – mogą wykonywać pewne obowiązki (...), a także rozdzielać Komunię Świętą, zgodnie z przepisami prawa” (kan. 230 § 3).
3. Dokument Kongregacji ds. Dyscypliny Sakramentów, wprowadzający posługę nadzwyczajnych szafarzy udzielania Komunii Świętej uzasadnia to postanowienie „dobrem duchowym wiernych i prawdziwą koniecznością” (Instr. *Immensae caritatis*, 29.01.1973). Nie ulega wątpliwości, iż zasadniczym dobrem duchowym wiernych jest częsta Komunia Święta, zwłaszcza zanoszona chorem w domach prywatnych, w szpitalach i w innych zakładach. W sposób zdecydowanie jasny i kategoryczny domaga się od duszpasterzy zaspokojenia potrzeb chorych rzymska Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, z 25.05.1967 roku: „Wypada, aby ci, którzy z powodu przeszkody nie mogą brać udziału w zgromadzeniu eucharystycznej wspólnoty, starannie byli posilani Eucharystią i by w ten sposób i oni czuli również, że są złączeni z tą wspólnotą i wsparci miłością braci. Niech duszpasterze czuwają, żeby chorem i osobom w podeszłym wieku, chociaż nie są poważnie chore ani nie zagraża im niebezpieczeństwo śmierci, dawać sposobność częstego, wedle możliwości codziennie, zwłaszcza w okresie Wielkanocy, przyjmowania Eucharystii, co może mieć miejsce o jakiegokolwiek godzinie” (nr 40). Inną potrzebą i koniecznością duszpasterską jest pomoc w rozdzielaniu Komunii Świętej, zwłaszcza w niedzielę i święta, „gdy liczba wiernych przystępujących do Stołu Pańskiego jest bardzo wielka, przez co sprawowanie Mszy Świętej (...) zbyt długo się przedłuża”,

a także, gdy brak zwyczajnych szafarzy (kapłana lub diakona) oraz gdy spełnienie tej posługi „utrudnia im choroba, podeszły wiek lub duszpasterskie obowiązki” (Komunia Święta i kult tajemnicy eucharystii poza Mszą Świętą, nr 17, Katowice 2024).

4. Po ustaleniu przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 9 marca 2006 r. ogólnych warunków umożliwiających powołanie nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej postanawia się co następuje: Por. Anamnesis XII (2006), nr 3 (46), s. 17-18.

I. WYBÓR KANDYDATÓW

5. Nadzwyczajnymi szafarzami Komunii Świętej, mogą być mężczyźni, a także siostry zakonne i niewiasty życia konsekrowanego, w wieku 25-65 lat, (por. Postanowienie Konferencji Episkopatu Polski, nr 1 [9 marca 2006]).

6. Kandydaci muszą odznaczać się następującymi przymiotami:

a) wyróżniać się dojrzałością w wierze, a zwłaszcza odznaczać się zdrową pobożnością eucharystyczną i intensywnym życiem sakramentalnym;

b) odznaczać się wzorowym życiem moralnym i solidnością w życiu małżeńskim, rodzinnym i sąsiedzkim, zawodowym;

c) posiadać odpowiednie kwalifikacje intelektualne i co najmniej wykształcenie średnie;

d) aktywnie uczestniczyć w życiu parafialnym i cieszyć się poważaniem duchowieństwa i wiernych świeckich;

e) odznaczać się sprawnością psychiczną i fizyczną, a także innymi pozytywnymi cechami charakteru, jak otwarta i służebna postawa wobec drugich, serdeczność i łatwość nawiązywania kontaktów z osobami chorymi i w podeszłym wieku;

f) mieć ukończony kurs przygotowawczy. Liczba szafarzy nadzwyczajnych Komunii Świętej powinna zależeć od wielkości parafii i ilości odprawianych Mszy Świętych. Szafarz nadzwyczajny powinien usługiwać zasadniczo podczas jednej Mszy Świętej w ciągu dnia i mieć możliwość zastępstwa w wypadku choroby lub wyjazdu poza parafię.

7. W większych parafiach mogą być szafarze nadzwyczajni wyłącznie do Komunii Świętej zanoszonej chorem. Obowiązują jednak wobec nich te same kryteria doboru i te same warunki przygotowania.

8. Kandydaci powinni uzyskać pozytywną aprobatę wspólnoty parafialnej. Nie zaleca się przeprowadzania wyborów w celu rekrutacji szafarzy nadzwyczajnych.

II. KURS PRZYGOTOWAWCZY

9. Służba szafarza nadzwyczajnego Komunii Świętej wymaga odpowiedniego przygotowania, dlatego przed otrzymaniem upoważnienia od biskupa diecezjalnego, kandydat zobowiązany jest do ukończenia kursu przygotowawczego.

10. Kurs przygotowawczy będzie się odbywać centralnie pod kierunkiem archidiecezjalnego duszpasterza Szafarzy Nadzwyczajnych Komunii Świętej.
11. Czas trwania kursu zależy będzie od częstotliwości spotkań formacyjnych kandydatów. Według Instrukcji w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej wydanej przez Konferencję Episkopatu Polski 18 października 2006 r. (Anamnesis XIII (2007), nr 1 (48), s. 10-14)
12. Spotkania formacyjne, obok wyznaczonej tematyki teologiczno-liturgicznej i ćwiczeń praktycznych, powinny być również dniami modlitwy i duchowego umocnienia. Każde spotkanie formacyjne dobrze byłoby rozpocząć lub zakończyć Mszą Świętą, z możliwie pełnym udziałem służby liturgicznej, w tym również szafarzy nadzwyczajnych Komunii Świętej.
13. Kurs przygotowawczy kończy się egzaminem ustnym oraz z praktyki udzielania Komunii Świętej podczas Mszy Świętej i zanoszenia jej chorem.

III. UPOWAŻNIENIE BISKUPA DO PEŁNIENIA FUNKCJI SZAFARZA NADZWYCAJNEGO KOMUNII ŚWIĘTEJ

14. Kościół z natury swej jest hierarchiczny, stąd jedynie biskup diecezjalny jest szczególnym szafarzem tajemnic Bożych, zwłaszcza Eucharystii, on też jest stróżem całego życia liturgicznego powierzonego sobie Kościoła lokalnego (KK 26, KL 45). W oparciu więc o prawo kanoniczne tylko biskup diecezjalny może upoważnić odpowiednio przygotowanego kandydata do posługi szafarza nadzwyczajnego udzielania Komunii Świętej (por. KPK, kan. 910 i 230).
15. W wypadku uzasadnionej konieczności proboszcz parafii lub rektor kościoła powinien zwrócić się z pisemną prośbą do Arcybiskupa Metropolity o upoważnienie kandydata do pełnienia posługi szafarza nadzwyczajnego Komunii Świętej. Prośba powinna zawierać:
 - a) nazwisko i imię, wiek, stan cywilny, wykształcenie i pełniony zawód kandydata;
 - b) uzasadnienie prośby;
 - c) w załączeniu zaświadczenie o odbytym kursie przygotowawczym.
16. Pierwsze upoważnienie udzielane będzie zasadniczo na okres jednego roku, a kolejne na okres określony przez Arcybiskupa Metropolitę.
17. Przed każdorazowym przedłużeniem upoważnienia, na miesiąc przed upływem terminu ważności, wymagana jest nowa prośba proboszcza lub rektora kościoła z załączonym poświadczeniem o odbytym dniu skupienia lub rekolekcjach. Do prośby o przedłużenie należy również dołączyć poprzedni dekret upoważniający kandydata przez biskupa diecezjalnego celem dokonania adnotacji o przedłużeniu.
18. Udzielone przez Arcybiskupa Metropolitę upoważnienie jest czasowe, dzięki temu szafarz nadzwyczajny Komunii Świętej nie zobowiązuje się do tej posługi na całe życie. Dlatego po upływie oznaczonego czasu, kandydat może nie wyrazić gotowości na dalszą posługę, co należy uszanować. Mogą również zaistnieć poważne powody

uniemożliwiające pełnienie posługi przed oznaczonym okresem ważności, o czym decyduje nadzwyczajny szafarz, proboszcz lub rektor kościoła. On także powiadamia o tym Arcybiskupa Metropolite.

19. Upoważnienie do pełnienia posługi szafarza nadzwyczajnego Komunii Świętej kandydat otrzymuje podczas specjalnego obrzędu liturgicznego.

20. Upoważnienia udziela się zasadniczo do służby we własnej parafii zamieszkania. Jednak w wyjątkowych sytuacjach szafarz nadzwyczajny może pełnić posługę w innej parafii na terenie archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej, za zgodą proboszcza miejsca.

21. W przypadku wyjazdu nadzwyczajnego szafarza poza diecezję wymagana jest zgoda tamtejszego biskupa i proboszcza miejsca.

IV. FUNKCJE W CZASIE MSZY ŚWIĘTEJ

22. Szafarz nadzwyczajny Komunii Świętej powinien pomagać w rozdawaniu Komunii Świętej, gdy przystępuje do niej większa liczba wiernych, a brakuje zwyczajnych szafarzy (prezbiterów lub diakonów), gdy są oni zajęci innymi czynnościami duszpasterskimi lub nie pozwala im na to stan zdrowia lub podeszły wiek. Poza tymi szczególnymi przypadkami celebrans, a także koncelebransi, **nie mogą wyřęczać się** posługą szafarza nadzwyczajnego, sami nie rozdzielając Komunii Świętej.

23. Strojem liturgicznym szafarza nadzwyczajnego, pełniącego posługę w czasie Mszy Świętej, jest alba lub komża.

24. Zgodnie z regułą podziału funkcji w zgromadzeniu liturgicznym, szafarz nadzwyczajny Komunii Świętej zasadniczo nie powinien pełnić innych funkcji liturgicznych, np. lektora lub kantora. Może to czynić wyjątkowo, gdy brak właściwych posługujących i ich czynności musiałby pełnić celebrujący kapłan.

25. Szafarz nadzwyczajny Komunii Świętej zajmuje miejsce w prezbiterium lub tam, gdzie pozostałe osoby pełniące funkcje liturgiczne. W żadnym wypadku nie powinien on przebywać podczas Mszy Świętej w zakrystii.

26. Szafarz nadzwyczajny pomaga w rozdzielaniu Komunii Świętej w następujący sposób: Podczas śpiewu lub recytacji „Baranku Boży” podchodzi do ołtarza i po ukończeniu śpiewu lub recytacji klęka na oba kolana. Po przyjęciu Ciała (i Krwi Pańskiej) kapłan podaje puszkę z Komunią Świętą szafarzowi nadzwyczajnemu. Wypada, aby udzielił mu jej pod obiema postaciami przez zanurzenie Hostii w kielichu z Krwią Pańską albo przez bezpośrednie podanie Krwi Pańskiej z kielicha. (Jeśli Komunia Święta jest udzielana pod obiema postaciami, wówczas przyjmuje się ją zawsze w postawie stojącej). Następnie kapłan podaje nadzwyczajnemu szafarzowi naczynie z Komunią Świętą i razem z nim przystępuje do rozdzielania Komunii Świętej.

27. W przypadku rozdzielania Komunii Świętej również z naczynia znajdującego się w tabernakulum, przynosi je na ołtarz prezbiter, a tylko wyjątkowo w sytuacji choroby lub niedołężności prezbitera, czyni to nadzwyczajny szafarz. Nadzwyczajny szafarz ukazuje każdemu z przyjmujących Komunię Świętą, mówiąc: „Ciało Chrystusa”. Przystępujący do Komunii Świętej odpowiada: „Amen” i przyjmuje Najświętszy

Sakrament do ust lub, jeśli tego pragnie i o to prosi, na rękę. Jeśli przyjmujący Komunię Świętą nieodpowiednio ułożył dłonie lub czyni to niechlujnie należy go o tym pouczyć przed przyjęciem Komunii Świętej lub, o ile to możliwe, po zakończeniu liturgii.

28. Po zakończeniu udzielania Komunii Świętej prezbiter i szafarz nadzwyczajny wracają do ołtarza. Prezbiter (lub diakon) znosi puszkę z Najświętszym Sakramentem do tabernakulum, po czym wraca do ołtarza i puryfikuje patenę i kielich. Jedynie w wyjątkowych, wskazanych wyżej sytuacjach, szafarz nadzwyczajny Komunii Świętej znosi puszkę z Najświętszym Sakramentem do tabernakulum. Wówczas przed zamknięciem drzwiczek tabernakulum przyklęka na jedno kolano, następnie wraca na swoje miejsce. Jeśli zachodzi potrzeba, puryfikuje palce w naczynku stojącym obok tabernakulum lub na kredensie.

29. Szafarz nadzwyczajny może pomóc prezbiterowi również podczas rozdawania Komunii Świętej pod obiema postaciami, gdy jest ona udzielana w przypadkach przewidzianych przez prawo. Jeśli przyjmujący Komunię Świętą spożywają Krew Pańską bezpośrednio z kielicha, wtedy szafarz nadzwyczajny podaje kielich mówiąc: „Krew Chrystusa”, przyjmujący odpowiada: „Amen”. Podczas spożywania z kielicha przyjmujący, jeśli potrzeba, „swoimi rękami zbliża sobie do ust” (OWMR nr 286). Po przyjęciu Krwi Pańskiej szafarz nadzwyczajny ociera puryfikaterzem zewnętrzną stronę kielicha. Jeśli Komunii Świętej pod obiema postaciami udziela się przez zanurzenie Hostii w kielichu z Krwią Pańską, wówczas szafarz nadzwyczajny trzyma naczynie z Komunią Świętą, a prezbiter (lub drugi szafarz nadzwyczajny) kielich i po zanurzeniu części Ciała Pańskiego w kielichu, podnosi ją mówiąc: „Ciało i Krew Chrystusa”, zaś przyjmujący odpowiada: „Amen”.

30. Naczynia liturgiczne puryfikuje prezbiter lub diakon, tylko w wyjątkowych sytuacjach, wyżej określonych (niedołężność celebransa), czyni to szafarz nadzwyczajny – na kredensie (nie na ołtarzu).

31. W żadnym wypadku nie tylko szafarz nadzwyczajny, ale także prezbiter czy diakon **nie może** czynić znaku krzyża na czole dziecka czy osoby dorosłej. Stoi to w sprzeczności z Ordo Missae. Dykasteria ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów wyraziła się negatywnie na pytanie: Czy wolno podczas udzielania Komunii Świętej udzielić błogosławieństwa na czole (Prot. 524/17). Szafarzowi nadzwyczajnemu Komunii Świętej, który działa w sposób nadzwyczajny, tym bardziej nie wolno czynić żadnych innych gestów i czynności nie przewidzianych przez prawodawcę.

V. ZANOSZENIE KOMUNII ŚWIĘTEJ CHORYM DO ICH DOMÓW LUB SZPITALI

32. Podstawowym zadaniem szafarzy nadzwyczajnych jest zanoszenie Komunii Świętej chorym i niepełnosprawnym. Dla podkreślenia związku Komunii Świętej ze sprawowaniem Eucharystii przez wspólnotę parafialną, szafarze nadzwyczajni otrzymują Najświętszy Sakrament od celebransa bezpośrednio przed błogosławieństwem i rozesłaniem, na zakończenie Eucharystii, po której wyruszają z posługą do chorych.

33. Przed pierwszym udzieleniem Komunii Świętej choremu w jego prywatnym mieszkaniu, szafarz nadzwyczajny powinien odwiedzić go wcześniej i duchowo

przygotować. Należy wówczas delikatnie zapytać chorego, czy pragnie przed Komunią Świętą przyjąć sakrament pokuty i pojednania; jeśli tak, trzeba o tym powiadomić proboszcza lub innego prezbitera. W czasie wizyty przygotowawczej szafarz nadzwyczajny prosi domowników lub opiekunów chorego o odpowiednie przygotowanie mieszkania (stół nakryty białym obrusem, świece, krzyż, szklanka czystej wody do puryfikacji lub podania choremu).

34. Szafarz nadzwyczajny znosi chorym Komunię Świętą w specjalnie do tego celu wykonanym naczyniu, umieszczonym w bursie, którą zawiesza na szyi. Swoją posługę poza Mszą Świętą pełni on w ubraniu cywilnym, ale odświętnym i poważnym. (W parafiach, w których istnieje już taka praktyka, może być ubrany w albę). Niosący Komunię Świętą w drodze do chorego nie prowadzi rozmów; w modlitewnym skupieniu adoruje Najświętszy Sakrament.

35. Strój liturgiczny zaleca się również podczas wykonywania posługi w szpitalach lub innych zakładach.

36. Po zakończonej posłudze szafarz nadzwyczajny sam puryfikuje naczynie w domu chorego (por. *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, nr 80, Księgarnia św. Jacka Katowice 2024). Jeśli nie udzielił wszystkich części Komunii Świętej może udzielić jej innym domownikom, będącym w łasce uświęcającej. Jeśli natomiast zostało więcej części Ciała Pańskiego, powinien odnieść ją do tabernakulum w kościele lub kaplicy, gdzie przechowywany jest Najświętszy Sakrament. W wyjątkowych sytuacjach tj.: zbyt długi czas braku dostępności do tabernakulum lub szafarza zwyczajnego, może z najwyższą czcią spożyć pozostałą Komunię Świętą. Nie może to być jednak zasadą, lecz wyjątkiem.

37. Zwyczaj i skrócony obrzęd Komunii Świętej chorych – udzielanej przez szafarza nadzwyczajnego – znajduje się w księdze liturgicznej: *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, [wyd. trzecie zmienione i poprawione], nr 72-85, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2024, s. 58-67). Inne teksty modlitw i czytania biblijne można odpowiednio dobrać z tekstów liturgicznych danej niedzieli, święta albo aktualnego okresu liturgicznego.

VI. WPROWADZENIE SZAFARZA NADZWYCZAJNEGO DO SŁUŻBY

38. Błogosławieństwo do funkcji szafarza nadzwyczajnego Komunii Świętej odbywa się w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej, w dniu uroczystości Najświętszego Serca Pana Jezusa. Błogosławieństwa udziela przewodniczący uroczystościom diecezjalnym. W niedzielę po ustanowieniu proboszcz parafii, gdzie będzie posługiwał szafarz nadzwyczajny, powinien przedstawić go wspólnocie parafialnej. W wyjątkowych przypadkach do tej funkcji może wprowadzić proboszcz miejsca po uzgodnieniu tego z diecezjalnym duszpasterzem szafarzy nadzwyczajnych Komunii Świętej.

39. Wprowadzenie do służby liturgicznej szafarza nadzwyczajnego Komunii Świętej powinno być proste i zrozumiałe: należy unikać przesady i jakichkolwiek podobieństw do obrzędu święceń. Proboszcz powinien przedstawić nowych szafarzy wiernym na każdej Mszy Świętej niedzielnej, a w modlitwie powszechnej uwzględnić okolicznościowe wezwanie za nich, za ich rodziny (małżonki) oraz za tych, do których

zostaną posłani. Obrzęd wprowadzenia znajduje się w *Obrzędy ustanowienia akolitów i lektorów oraz przyjęcia kandydatów do diakonatu i prezbiteratu*, Księgarnia św. Jacka Katowice 2014, Dodatek: *Obrzęd wyznaczenia nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej*, s. 81-83.

40. Wprowadzenie do posługi powinno być okazją do pouczenia wiernych o specyfice zgromadzenia liturgicznego i o potrzebie różnorodnych funkcji liturgicznych, w tym także szafarzy nadzwyczajnych Komunii Świętej (teologia zgromadzenia liturgicznego i podział funkcji).

VII. FORMACJA PERMANENTNA NADZWYCZAJNEGO SZAFARZA

41. Każdy ustanowiony szafarz nadzwyczajny Komunii Świętej jest zobowiązany do uczestnictwa w Dniach Skupienia oraz w rekolekcjach formacyjnych organizowanych przez Duszpasterstwo Szafarzy Nadzwyczajnych Komunii Świętej. Ewentualną absencję szafarz nadzwyczajny usprawiedliwia osobiście u diecezjalnego duszpasterza lub za pośrednictwem własnego proboszcza.

42. Proboszcz jest odpowiedzialny za to, aby szafarze nadzwyczajni z jego parafii uczestniczyli w wyżej wymienionych spotkaniach oraz za pokrycie kosztów związanych z ich udziałem. Notoryczna nieobecność na spotkaniach formacyjnych będzie skutkowała nieprzedłużeniem misji do pełnienia funkcji szafarza nadzwyczajnego.

43. W wyjątkowych sytuacjach z obowiązku uczestnictwa w rekolekcjach organizowanych przez Duszpasterstwo może zwolnić zaświadczenie o udziale w innych rekolekcjach związanych z formacją w grupach lub stowarzyszeniach katolickich.

44. W prośbie o przedłużenie misji proboszcz potwierdza, że szafarz uczestniczy w formacji stałej lub innych formach rekolekcji.

Niniejszą Instrukcję zatwierdzam

Szczecin, 15 maja 2026 roku

+ Wiesław Śmigiel
**Arcybiskup Metropolita
Szczecińsko – Kamieński**

Ks. kan. dr Sławomir Zyga
KANCLERZ KURII